

YU ISSN 0350-185x

UDK 808

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

XLVIII

Уређивачки одбор:

*др Даринка Гортан-Премк, др Ирена Грицкат, др Милка Ивић, др Павле
Ивић, Блаже Конески, др Тине Логар, др Александар Младеновић,
др Мирослав Николић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан,
др Живојин Станојчић, др Драго Ћупић, др Егон Фекете*

Главни уредник:

МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД

1992

МАРКО ПОПОВИЋ
(Београд)

О НЕПОТПУНОСТИ У ОДРЕЂИВАЊУ ПАРТИЦИПА
У КОНСТРУКЦИЈИ *DATIVUS ABSOLUTUS*
НА ПРИМЕРИМА ИЗ ЗОГРАФСКОГ ЈЕВАНЂЕЉА

1. 0. Синтаксичке функције старословенских партиципа могуће је утврдити, најмање, на два начина који се међусобно не искључују:

(1) уз помоћ преводног еквивалента на савремени језик. Старословенски предложак тада је, као и ма који предложак других страних језика, корпус према коме се опходи са становишта синхроне синтаксе српскохрватског језика (X).

(2) крећући се у оквирима старословенског синхроног стања, у ком случају треба савладати:

а) временску удаљеност тачке коју заузима старословенски као класични језик,

б) неадекватност синтаксичку и семантичку коју често дословни превод носи, а на који смо принуђени будући да нам старословенски није матерњи језик (Y).

Зог, Мр I 47¹

і г е к њ ѣ љ и ј е м у а б љ е о т и д е р о к а з а о т њ н њ о

(X) И пошто то рече, губа сместа оде с њега.

(Y) И рекавшем њему, губа сместа оде с њега.

1. 1. Посматрајући досадашње одређивање или дефинисање партиципа у апсолутном дативу, затим апсолутних конструкција уопште, нашао сам да се оне јасно, без остатка, могу подвести под:

а) номиналне дефиниције, које говоре о овом феномену у смислу његове синтаксичке вредности, сукладно категорији (X)².

¹ *Quattuor evangeliorum codex glagoliticus olim zographensis nunc petropolitanus*. Edidit V. Jagić, Akademische Druck — U. Verlagsanstalt, Graz — Austria, 1954.

² Из додатка: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII.

б) генетичке (генеалогске) дефиниције, које трансформима из дубинских структура објашњавају, једнолинијски, шта заправо партиципи кондензују јављајући се на површинској структури³.

1. 2. Случајем (1), примером (X), може се заистину тврдити да се иза наведене старословенске конструкције крије зависна, временска клауза у склопу сложене реченице. Случај (2), пример (Y), међутим, нити је смислен, дословно га преводeћи, нити се без контекста — дискурсног, реченичног — може говорити о темпоралном конституенту, одредби за време управне реченице. Дакле, дискурзивни, а када је то могуће, реченични склоп открива смисао (Y), „рекавшем њему“, који се гради синтаксичким средствима на равни савременог језика.

1. 3. Конкретно, партиципи у апсолутном дативу у старословенском језику претрпели су утицај грчког језика⁴. Међутим, откуда у старогрчком (латинском, санскрту, готском и др.) дата апсолутна конструкција? Дигресивно питање у овом раду тицало би се генезе апсолутних конструкција у индоевропским језицима. Питање које је везано за сам настанак њихов. И узгред, зашто је у старогрчком то генитив, у латинском аблатив, у санскрту локатив, у готском и старословенском датив? Ако је факт да се ни у једним од словенских језика партицип у апсолутном дативу није одржао у њиховим савременим континуентима редакцијских и народних језичких стања из историјских времена (изузимајући неке бугарске и украјинске остатке и изузетке)⁵, дакле, ако у анализи пратимо историјско време словенских језика, тада с правом треба да сежемо и у доисторијску епоху, реконструкционим методима, а реконструкција, која је *per definitionem* пројекција у прапочетке, мора у обзир узети, осим еволутивних токова и оне везане за генезу језичких датости.

1. 4. На послетку, а то је и тема овог рада, требало би анализирати да ли нормативна (конвенционална) одређења/дефинисања могу послужити у прагматске сврхе. Наиме, сви партиципи презента актива и пасива (надаље PpzA, PpzP) и партиципи претерита актива и пасива (PptA, PptP) када су у дативу нису увек конструкција *dativus absolutus*. Шта у том случају одређује наведену дистрибуцију? Када су PpzA, PpzP, PptA и PptP у дативу у конструкцији *dativus absolutus*, а када нису?

2. 0. Да би се логичким поступком испољило оно имплицитно, садржано само по себи, једино се дефиницијом — по Нејгелу објашњењем по моделима: вероватноће, дедуктивним, телеолошким и генетичким — експлицитним преиспољностима, може реализовати⁶.

2. 1. П. Ђорђевић одређује партиципе у апсолутном дативу номинално,

³Из додатка: IX, X, XI.

⁴Hamm, J.: *Staroslavenska gramatika*, Четврто издање, Zagreb 1974, стр. 184–185.

⁵Исто.

⁶Nejgel, E.: *Struktura nauke*, Beograd, 1974.

принципом *definitio fiat per genus proximum et differentiam specificam*⁷:

Зависном и то најчешће односном реченицом преводе се активни партиципи када су употребљени у косим падежима изузевши тзв. *apsolutni dativ* који се, употребљен у простој промени, преводи зависном, најчешће временском реченицом, али не и односном реченицом . . . То је својеврсна синтагма са функцијом зависне реченице коју чине активни и пасивни партиципи просте промене који имају функцију предиката. Други део такве синтагме чине речи са деκлинацијом (тј. именице, заменице, придеви, бројеви) које имају функцију субјекта.

Поводом цитираног одређења поставио бих два питања:

1) Да ли је сваки партицип, активни или пасивни, презента или претерита, када је у дативу самим тим у апсолутној конструкцији?

2) Анализа партиципа у дативу из Зографског јеванђеља потврдила је супротно. Из тог разлога потребно је прецизирати када није партицип у дативу конструкција *dativus absolutus*. Напомињем да слично Ђорђевићу, номинално, партиципе у апсолутном дативу дефинишу, односно одређују њихов саджај и други аутори⁸.

2. 2. Мт XIII 24

upodobi se cēsarstvije nebeskoje človeku s ě v ŷ ŷ u m u

(X) Царство је небеско као човек к о ј и с е ј е.

(Y) Чини се царство небеско сличним човеку с е ј у њ е м.

— s ě v ŷ ŷ u m u = PptA, D sg m, одређеног вида, +, позитив, мека промена, транзитивни глагол, постпонован у односу на управни члан синтагме.

Наведени пример илустрација је недостатности у одређивању када је партицип у апсолутном дативу за случајеве номиналних дефиниција. Потребно је, дакле, спецификовати извесним синтаксичким критеријумима ову дистрибуцију да се не испостави ни у случају (X) нити у (Y) да су сви партиципи у дативу конструкција *dativus absolutus*. Наиме, понеке запрехе већ постоје. Оне су, међутим, из домена инхерентних или морфолошких обележја: активни партиципи, проста промена⁹. Томе су додата и остала ограничења: партиципи морају бити у функцији предиката, интегрисани у синтагму, обавезни члан синтагме је реч са деκлинацијом у функцији субјекта¹⁰. У наведеном Ђорђевићевом одређењу поткрала се, при том, и једна контрадикција: на почетку детерминандума говори о активним, а на крају о активним и пасивним партиципима¹¹.

⁷Из додатка: III.

⁸Из додатка: IV, V, VI, VII, VIII.

⁹Из додатка: III.

¹⁰Исто.

¹¹Исто.

2. 3. Ако се партиципи анализирају с обзиром на њихове конституентске вредности, прецизније би се могла прописати њихова расподела на оне који улазе у апсолутну конструкцију функцирајући најчешће као временска клауза — одредба времена и одредба мере времена — и друге који се синтаксички понашају као остали чланови из парадигме *casus obliqui*.

2. 4. Анализирани примери су из јеванђеља по Матеју, првих 46 страна Зографског јеванђеља. Од 59 партиципа активних и пасивних, презента и претерита, у дативу, само су 37 у конструкцији *dativus absolutus*, и то 33, посматрано еквивалентом (X), у служби одредбе времена, а 4 у служби одредбе мере времена. Остављајући их по страни, фокусирао сам анализу на преостала 22 партиципа у дативу. Водећи рачуна о њиховим конституентским функцијама, издвојиле су се три групе случајева:

1) 4 партиципа у функцији атрибута (= Δ релативна реченица, релативни атрибут). Посматрајући их у складу са преводним еквивалентом (X), управни је члан конституента, било да је он субјекат, објекат или нека одредба, у дативу, а релативна реченица са везником „који, -а, -е“ у номинативу. Док у случају (Y) синтаксичка вредност остаје иста, осим што су релативне реченице кондензоване у глаголском прилогу садашњем у дативу или је за превод потребан неки од трпних придева, такође у дативу.

Мт XXV 9

idēte že pače kъ ovсамъ р о г у б њ њ и м њ domu izdrail'eva

(X) Него идите к овцама ко је су из г у б љ е н е у дому Израилеву.

(Y) Него идите к овцама и з г у б љ е н и м у дому Израилеву.

Дакле: у N = 4 (X); у D = 4 (Y).

2) 5 партиципа у функцији атрибута који је исказан трпним придевом у случају (X), односно релативним атрибутом (релативном реченицом у функцији атрибута) у случају (Y), односно конструкцијом корелатив + релативни атрибут.

Мт IX 2

vidēvъ isusъ vęro jichъ reče o s l a b l' e n u.

(X) И видевши Исус веру њихову рече о д у з е т о м е.

(Y) И видевши Исус веру њихову рече о н о м е ко ј и је о д у з е т.

Дакле: у D = 5 (X); у N = 5 (Y), односно корелатив у D, а релативни атрибут у N.

Напомињем да је овде због могућности превода (X) корелатив, заправо, необавезан што значи да супстантивизација при преводу може бити изостављена.

3) 13 партиципа у функцији било главних, било споредних реченичних конституената, али у преводу (X) изречених конструкцијом корелатив + релативни атрибут, а у преводу (Y) глаголским прилогом садашњим:

Мт VII 11

dastъ blagaĕ p ro se ţ št i j i m ъ u n'ego

(X) Даде блага онима који просе у њега.

(Y) Даде блага просе њим у њега.

Дакле: у D (корелатив) = 13 (X); у N (релативни атрибут) = 13 (X);
у D = 13 (Y).

1)

	релативни атрибут	или	трпни придев
	D		N
(X)	/		4
(Y)	4		/

2)

	трпни придев	или	релативни атрибут (или корелатив + релативни атрибут)
	D		N
(X)	5		/
(Y)	/		5

	корелатив		+	релативни атрибут	
	D	N		D	N
(X)	/	/		/	/
(Y)	5	/		/	5

3)

	корелатив		+	релативни атрибут	
	D	N		D	N
(X)	13	/		/	13

	глаголски прилог садашњи	
	D	N
(Y)	13	/

Случајеви 1) и 2) сачињавају јединствених 9 случајева, будући да увек фунгирају као зависни члан атрибушки или апозитивно употребљен. У 3), због немогућности изостављања корелатива у (X) то је корелатив обавезан и управни је члан конструкције корелатив + релативни атрибут. Супстантивизиран је, а у свих 13 примера има конституентску вредност главног реченичног конституента¹².

2. 5. Номинална одређења партиципа у апсолутном дативу анализираним примерима можемо допунити, предлажући осврт на конституентске вредности партиципа у реченичном контексту:

I PrzA и PrzP, PptA и PptP с у у конструкцији *dativus absolutus* само онда када имају вредност одредбене зависне реченице са прилошким односом, и то: околносне (временске) и адвербијалне (узрочне, допусне и погодбене реченице).

II PrzA и PrzP, PptA и PptP у дативу н и с у у конструкцији *dativus absolutus* када имају вредност одредбене зависне реченице са атрибушким односом (чију би посебну подгрупу чино случај 3) с обавезним корелативом, јер се он појављује као главни реченични конституент заједно са релативним атрибутом).

3. 0. Генетичка и генеалогска одређења, с једне стране, дату конструкцију посматрају на релацији површинска — дубинска структура, али без нужног трансформационо-генеративног експлананса. Тако се испоставља да је површинска структура феноменолошки одраз непојавног, али постојећег у номенклатури синтаксичких средстава савременог језика: „Апсолутни датив, као синтаксичко средство језичког израза, кондензовао је дубински реченични исказ, најчешће темпоралну реченицу“¹³.

С друге стране у оптици неколико аутора, Хама¹⁴, Кравара¹⁵, Бирн-

¹²Уп. Станојчић, Ж; Поповић, ЈБ; Мицић, С.: *Савремени српскохрватски језик и култура изражавања*, Београд — Нови Сад, 1989, стр. 296–300.

¹³Из додатка: IX.

¹⁴Из додатка: II.

¹⁵Кравар, М.: *Синтаксички грецизми у старославенском језику хрватске редакције*. Научни састанак слависта у Вукове дане 8/1, Београд — Приштина — Тршић, 11–15. IX 1978. године, Београд, 1982.

баума¹⁶, Вечерке¹⁷, Ружичке¹⁸, конструкција апсолутног датива је тежна ка концизнијим синтаксичким средствима за изражавање зависних реченица или, као засигурно, претрпљени утицај грчке синтаксе приликом превода с грчких предлога. Надаље, у редакцијским се континуентима старословенског језика, након фазе делимичне разградње конструкција, оне губе из словенских књижевних језика, или се перцентуално незнатно задржавају до у другу половину XIX века.

3. 1. Наведено одређење Јб. Суботић партиципа у апсолутном дативу, међутим, може уз адекватну трансгенеративну анализу бити од велике помоћи за исцрпнију дефиницију конструкције у старословенском језику која би водила рачуна о дистрибуцији партиципа у дативу уопште.

3. 2. Предложио бих само један од мноштва начина како би се релативна реченица генерирала из дубинске структуре. Тиме би се илустровани генеративни трансформи и проблеми, сходни слојеној трансформационалној процедури, за случај да желимо да нека од правила генеративне граматике решавају дистрибуцију назначену у 2. 5. као конституентска ограничења I и II (дата у оквиру реченица на феноменолошкој разини, без инвестиција у површинску и дубинску структуру).

Постоји у генеративној граматизи трансформационо правило померања, WH—померање (WH—movement*) које се односи на клаузе које почињу са упитном речи или релативном јединицом¹⁹. Место правила у трансформационом проседеу долази након правила из базе (base rules) — категоријских правила дубинских структура. Само померање се односи на додавање WH фразе одређеном допуњивачу (comp. = комплементизатору), те по типу спада у адјункциона правила. Померањем се може допунити и WH фразе ван подређене реченице, односно, може се додати допуњивачу главне, осим у случају релативних реченица када би се на површинској структури појавила неграмтична реченица. Како бисмо је избегли, потребно је дати једно кохерентно правило, као што је: „Ниједна трансформације не може апстраховати конституенте из релативне реченице.“²⁰

¹⁶Birnbaum, H.: *Zur Aussonderung der syntaktischen Gräzismen im Altkirchenslavischen: Einige methodische Bemerkungen*, Scando-Slavica 4, у On Medieval and Renaissance Slavic Writings, The Hague-Paris, 1974.

¹⁷Večerka, R.: *Syntax aktivních participií v staroslověnině*. Praha, Státní Pedagogické nakladatelství, 1961, 5–176.

¹⁸Růžicka, R.: *Struktur und Echtheit des altslavischen dativus absolutus*, Zeitschrift für Slawistik 6, 1961.

*Име правила потиче отуда што у енглеском језику готово све упитне и релативне заменице почињу са WH (уп. who, what, which, where, when, why и др.).

¹⁹Quirk, R.; Greenbaum, S.; Leech, G.; Svartvik, J.: *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman, 1985.

²⁰Radford, A.: *Transformational Syntax: A Student's Guide to Chomsky's Extended Standard Theory*, Cambridge University Press, 1981, str. 212–255.

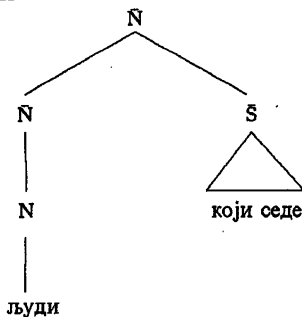
Овакво правило заправо је запрека примени трансформација (constraint), коју Рос зове острво (island). Дакле: „Релативне реченице су острва.“²¹ То значи да су релативне реченице целине из којих се ниједан њихов део трансформацијом не може апстраховати (Δ).

Мт IV 16

l'udi s ě d e ŝ t i j ь

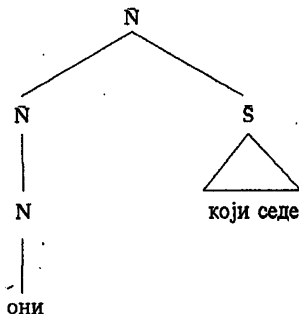
(X) људи који седе

(Y) људи седећи

Будући да су релативне реченице с обавезним корелативом (случај 3)) изузете у посебну групу, то би се у зависности од конституентске дистрибуције могле извести сличне запреке:

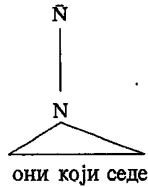
а) они који седе (у старословенском је могуће изоставити корелатив јер је он већ садржан у партиципу s ě d e ŝ t i j ь)

²¹Исто.

Али и:

b)

У овом случају би се морала укључити и правила као што је топикализација (*topicalisation*), која би регулисала померање конституента на место где он синтаксички функционише као предмет (*topic*).

Надаље, јавља се феномен када временска реченица, којом најчешће преводимо партиципе у апсолутном дативу, у ствари, има семантичку и синтаксичку вредност релативне (њено најфреквентније формално обележје у енглеском је *when*, из пописа једина заменица у функцији временског везника на коју се односе *WH*—померања) што с једне стране олакшава дистрибуцију партиципа у дативу, јер ова подгрупа конструкција *dativus absolutus* аутоматски улази у групу са случајевима 1), 2) и делимично 3), а с друге отежава, јер изискује ређање нових правила за дистрибуцију у оквиру саме апсолутне конструкције.

Следећи напор тицао би се анализе да ли је потребно за један трансформационо-генеративни модел, и за случај временских реченица, када са својим формалним везницима управо значе одредбу времена или одредбу мере времена, давати запреке у облику острва. Наиме, ако би било потребно, то би знатно олакшало дефинисање дистрибуције партиципа у дативу. Тада би се јавила два компатибилна услова под којима се трансформација врши. У супротном би дефинисање било далеко мање елегантно, морало би посегнути за дескрипцијом и тиме се удаљити од елементарних захтева генеративне граматике.

4. 3. Далеко најкомплексније питање је оно које је везано за еволутивне моделе, који би одредили тачно време генезе партиципа у апсолутном дативу, прави разлог њиховог настанка, који би их довели у везу, уз то, са случајевима у којима апсолутна конструкција не покрива све дистрибуције партиципа у дативу. Ту би од велике користи била одређења за датив као падеж уопште, какво је ово Белићево: „То је падеж суделовања, сарадње, интереса. Према томе, он се не налази у тако блиској вези са глаголом као акузатив, он је уопште еамосталнији“²².

Уз прецизно одређење времена и разлога настанка ове апсолутне конструкције, прецизно и исцрпно би се могла извести дефиниција дистрибуције партиципа у дативу, далеко би се с већом сигурношћу могао

²²Из додатка: VII.

дати модел у којим случајевима партиципи у дативу јесу, а у којим нису и немају преводно значење апсолутног датива.

5. 0. Коначно, још две ствари су важне за целовиту дефиницију партиципа у дативу:

1. Упоредити апсолутне падеже и у другим индоевропским језицима (осим грчког), у латинском, готском, санскрту.

2. Довести у везу апсолутне падеже са категоријом „апсолутност“ уопште у граматици, уз осврт на неке неиндоевропске граматичке појаве налик овој (апсолутив, ергатив).

У латинском, као у старословенском апсолутни датив, апсолутни аблатив може осим временског имати још три идентична значења: погодбено, узрочно, допусно²³, док је у старогрчком, одакле старословенски директно трпи утицај на синтаксу, временско значење неприкосновено²⁴. Исто и у српскохрватском језику легитимна је конструкција самосталног, независног (апсолутног) инструментала са искључиво временским значењем: Сјећамо га се дјететом (= док//кад је био дијете). При том у латинском је јасно разграничено да партиципи презента актива у конструкцији *ablativus absolutus* исказују истовременост радње са радњом предиката независног дела сложене реченице, а партиципи перфекта пасива завршеност радње пре оне у предикату главне реченице. Такво ограничење не постоји за старословенски, као ни баријера да субјекат конструкције и управне реченице, односно оне у којој се конструкција налази, буде истовестан, а то је у латинском законитост. Затим још и Вуков апсолутни номинатив, који данас не спада у домен савременог књижевног језика, такође има искључиво временско значење: Тако они тихо говорећи, / дете мало на земљицу паде (= док//кад су тихо говорили). У санскрту апсолутни локатив има временско значење искључиво, али конструкцију могу конституисати, осим партиципа презента и претерита, и придеви или предикативно употребљени остали супстантиви у ком случају је чак партицип презента *sant* од глагола *as* (бити), употребљен уз супстантив, плеонастичан²⁵. Радња маркирана апсолутном конструкцијом у санскрту изражава временску једновременост, али има и узрочно или условно значење. Док је у латинском и старословенском партицип у апсолутној конструкцији био продуктивна категорија, у санскрту изузетно није, из два разлога: стилски га је боље избегавати ако се иједан од елемената конструкције с лакоћом граматички уклапа у други део реченице; продуктивност је смањена услед могућности да се апстрактном именицом за околности, употребљеном у локативу, замени читава конструкција локатива апсолутног.

5. 1. Услед читавог овако разуђеног низа околности за нормативну

²³Vulićević, Lj.: *Latinski jezik*, Београд 1981.

²⁴Будимир, М.; Црепајац, Љ. *Στοιχεια Ελληνικα*, Београд 1986.

²⁵Coulson, M.: *Sanskrit*. Hodder and Stoughton, Third impression, 1980.

дефиницију партиципа у апсолутном дативу, можда би најпогодније било остати при одређењу партиципа у апсолутном дативу које води рачуна о конституентским вредностима партиципа, чиме би се избегле непрецизности наведене у раду.

Д О Д А Т А К

I Српскохрватски језик. Енциклопедијски лексикон „Мозаик знања“, Београд 1972, стр. 32.

Апсолутни падеж. „Употреба партиципа у појединим падежима у апсолутној функцији (в. *Апсолутни*) који се у реченици јављају као њени независни чланови. Међутим, та њихова апсолутност само је обличка, јер се облички овакве конструкције не слажу са својим управним чланом, а смисаоно се јављају као зависни део главне реченице. Дакле, обличка самосталност, али смисаоно потпуна зависност.“

Апсолутни, „који формално стоји у директној вези са осталим деловима реченице у којој се налази, који је само формално, због недостатка конгруенције, независан.“

Апсолутна конструкција, група речи — синтагма у којој се налази партицип (глаголски прилог у сх. језику) и која је формално облички независна од осталих делова реченице, а у ствари је то зависна реченица и такве конструкције имају зависну функцију. . .“

II Хам, Ј.: *Старославенска граматика*. Четврто издање, Загреб 1974, стр. 185.

„Та склоност према дативу, који у старославенском има врло богату службу, долази особито до изражаја у *дативу апсолутном*, партиципјалној конструкцији која је карактеристична за старославенски језик а која обликом и значењем одговара сличним конструкцијама у грчком (ген.), готском (дат.) и латинском језику (абл.). Једнако као што се за партиципе не може рећи да су у свему овисни о грчком језику, тако се ни за датив апсолутни не може рећи да би био ропски начѐн према грчком генитиву апсолутном, већ зато што се њиме кадшто преносе и друге грчке конструкције, испор. нпр. грч. акузатив. . .“

III Ђорђић, П.: *Старословенски језик*. Нови Сад 1975, стр. 174—175.

IV Иванов, Т. А.: *Старословјански јазык*. Москва 1977, стр. 164.

„Ета конструкция представљала собой сочетание дателъного падежа имени существительного или местоимения с согласованным причастием и была синонимична разним придаточным предложениям. В дателъном самостоятельном в основном употреблялись действительные причастия, но возможно было употребление и страдателных причастий.“

V Арват, Н. Н.; Скиба, Ю. Г.: *Древнерусский јазык*. Издание второе, Киев 1977, стр. 185.

„Дателъный самостоятельный представлял собой оборот с двойным дателъным падежом, из которых один дателъный — имя существительное или местоимение, а второй дателъный — причастие настоящего или прошедшего времени. Такого типа оборот по своему значению приравнивался к целому предложению Дателъный падеж имени существительного или местоимения был эквивалентен подлежащему предложения, а дателъный падеж причастия — сказуемому.“

VI Доброев, И.; Икономова, Ж.; Тотоманова, А— М.: *Старобългарски језик*. Софија 1983, стр. 109.

„Старобългарската конструкция *Dativus absolutus* съответствува на старогръцката конструкция *Genitivus absolutus* и на латинската конструкция *Ablativus absolutus*. Абсолютните причастни конструкции се състоят най-общо от име . . . и причастна форма в същия падеж. Името и причастието са главните членове на конструкцията. В старобългарски главните членове на конструкцията са в дателен падеж.“

VII Белић, А.: *Историја српскохрватског језика*. Књ. II, св. 1 и 2, Београд 1973, св. 1, стр. 213, св. 2, стр. 188—200.

VIII Мирчев, К.: *Историческа граматика на българския език*. София 1978, трето издание, стр. 286.

„Првите признаци от разколебаване на дателния самостоятелен падеж се наблюдават още в старобългарските паметници . . . Тия случаи са вече доста чести в среднобългарските паметници . . . Избледняване на усета за типичните особености на дателния самостоятелен падеж през среднобългарската епоха проличава и от ония места в среднобългарските паметници, където му се придава значение на отделно, самостоятелно изречение. . . Докато примерите, при които се явява неизменна причастна форма, предствят етапи от заместването на дателния самостоятелен падеж с деепричастна форма, останалите примери са етап от прехода на дателен самостоятелен падеж в самостоятелно или подчинено изречение.“

IX Суботић, Љ.: *Судбина партиципа у книжевном језику код Срба у 19. веку*. Прилози проучавању језика 20, Нови Сад 1984, стр. 44.

X Суботић Љ.: *Један случај синтаксичке двозначности и функција граматичког рода (на материјалу из језика писца 19. века)*. Научни састанак у Вукове дане 13/1, Београд 1984.

XI Суботић Љ.: *Један облик кондензације зависних реченица (из језика српских писца 19. века)?*. Научни састанак слависта у Вукове дане 15/1, Београд 1986.

S u m m a r y

Marko Popović

ON THE INCOMPLETENESS IN DETERMINATION OF PARTICIPLES IN THE CONSTRUCTION DATIVUS ABSOLUTUS ON THE EXAMPLES FROM CODEX GLAGOLITICUS ZOGRAPHENSIS

It is found that nominal and genetic definitions of a concept of participles in dative case in Old-Slavic language are incomplete. On the basis of nominal determinations, participles in absolute dative could be supplemented by taking distribution of sentence constituents into consideration. The addition to determinations in this field is done in order to correct existent ones. Attempts which deal with generative grammar analysis of the matter are treated more in the light what a methods of the kind cannot state precisely, but are inspirational for intact definition of a distribution of participles in dative in general.